Η παγκόσμια υγειονομική κρίση μαζί με τα αναγκαστικά έκτακτα μέτρα κρατικού παρεμβατισμού φέρνει μια αναγκαστική αναθεώρηση και στο οικονομικό μοντέλο των αγορών. Στην Αμερική ανακοινώθηκαν μέτρα 4 τρις δολαρίων για να αντιμετωπιστεί το τεράστιο κύμα της ανεργίας που φθάνει στο 30%. Στην Ευρώπη θα χρειαστούν άλλα τόσα περίπου από την Ε.Ε και τα κράτη μέλη για να ξαναπάρει μπροστά η οικονομία.

Στην Ελλάδα, έχουν ήδη ανακοινωθεί μέτρα στήριξης της ανεργίας και των επιχειρήσεων που σε πρώτη φάση ανέρχονται στο 15% του προϋπολογισμού. Ξαφνικά συντηρητικές Κυβερνήσεις παίρνουν αναγκαστικά μέτρα που ξεπερνούν τα τελευταία χρόνια σε παρεμβατισμό τις Σοσιαλδημοκρατικές Κυβερνήσεις, όταν εκείνες ήσαν στην εξουσία σε σχέση με το κράτος πρόνοιας και κοινωνικής αλληλεγγύης. Την ίδια ώρα που η ίδια η Σοσιαλδημοκρατία κομματικά βρίσκεται σε ύπνωση ενώ σε λίγες χώρες βρίσκεται στην κυβέρνηση.
Αν θέλουμε να δούμε τα πράγματα με μια σειρά από την μεγάλη ύφεση του 2008, το κυρίαρχο «σύστημα» φόρτωσε την ευθύνη στο υπερδανεισμό ορισμένων κρατών και στην έκθεση ορισμένων τραπεζών στη φούσκα των ακινήτων. Όχι στο όλον του οικονομικού συστήματος όπως πραγματικά συνέβη. Παρόλο που η κρίση ήταν δομική, δεν αμφισβητήθηκε σε βάθος η δομή του συστήματος. Η υγειονομική κρίση όμως έρχεται να αποκαλύψει ότι όλο το σύστημα έκτιζε οικονομικά μεγέθη στην άμμο. Σε νοούμενα πλασματικά μεγέθη της ανάπτυξης και όχι στην πραγματική οικονομία.
Δεν είναι μόνο οι ελλειμματικές δομές υγείας που εκθέτουν το σύστημα, αλλά και το γεγονός ότι ολόκληροι τομείς της οικονομίας κατέρρευσαν μέσα σε δύο μήνες καθώς, υπήρχε τεχνικά μια υπερτίμηση των μονοπωλιακών προϊόντων (πετρέλαιο –ενέργεια-χρηματαγορές) έναντι άλλων απειράριθμων προϊόντων της πραγματικής οικονομίας.
Μπροστά στο μέγεθος αυτής της κρίσης η ηγεμονία των αγορών αναγκάστηκε να ταπεινωθεί όταν ζητάει κι αυτή επιδοτήσεις, για την ενέργεια και το πετρέλαιο από το σχιστόλιθο και μάλιστα για επιλογές που επέβαλε έναντι των αειφόρων πηγών ενέργειας από τον Ήλιο. Πιθανόν ο Τραμπ από τα 4 τρις θα δώσει μεγάλο κομμάτι για να στηρίξει τις μεγάλες εταιρείες που στο τέλος θα πληρώσουν οι φορολογούμενοι. Τότε το δίλημμα είναι πως θα υποσχεθεί λιγότερους φόρους, ή πως θα αποφύγει το πληθωριστικό χρήμα
Το βέβαιο είναι ότι αυτή τη φορά θα αναγκαστεί να χρηματοδοτήσει μαζί με το κεφάλαιο και την εργασία. Διαφορετικά θα χάσει την εξουσία. Αυτό είναι και το δίλημμα πολλών συντηρητικών Κυβερνήσεων που δεν μπορούν ν΄αγνοήσουν. Στροφή προς το κοινωνικό κράτος ή πτώση από την εξουσία. Έτσι σ΄ αυτή την συγκυρία όλοι οι πολιτικοί ηγέτες μιλούν για νέο new dell και ένα σχέδιο Μάρσαλ.
Τα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων καθώς δεν έχουν να προσφέρουν άμεσα κέρδη μέσα στην κρίση έχουν ανασταλεί. Έπειτα το επιχείρημα της ιδιωτικής αποτελεσματικότητας έχει ατονήσει.
Το παράδοξο βέβαια είναι ότι, το ίδιο το μεγάλο ιδιωτικό κεφάλαιο προτιμάει να δανείζει τα κράτη που έχουν κάποιες εγγυήσεις, από το ρίσκο να δανείζει επιχειρήσεις.
Επομένως, ξεθωριάζει μπροστά στα μάτια των λαών η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία και η

ψευδοεπιστήμη της νεοκλασικής οικονομικής θεωρίας που κυρίευσε τον πλανήτη τα τελευταία 30- 40 χρόνια.
Ας δούμε λίγο τους δύο ιστορικούς κύκλους των τελευταίων 90 ετών για να βγάλουμε τα κατάλληλα συμπεράσματα.
Ο πρώ τος κύκλος ξεκινάει από το Κραχ του 1929 με τη μεγάλη χρηματιστηριακή κρίση που έστειλε όπως και τώρα τεράστιες μάζες εργαζομένων στην ανεργία και πολλούς επιχειρηματίες στην αυτοκτονία. Τότε ένας ιδιοφυής φιλελεύθερος οικονομολόγος ο Κέινς με βάση την θεωρία Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος (1936). Πρότεινε το κράτος να δημιουργήσει ενεργό ζήτηση εργασίας με δημόσια έργα και υποδομές και ας παρουσιάζει κρατικά ελλείμματα. Πρότεινε με άλλα λόγια ένα «ιστορικό συμβιβασμό» μεταξύ δημόσιου τομέα της οικονομίας και ελεύθερης αγοράς με στόχο να σώσει τον καπιταλισμό σαν σύστημα και όχι να τον ανατρέψει.
Ο μεγαλύτερος μεγιστάνας της εποχής ο Ροκφέλερ τον έφερε τον Κέινς σε επαφή με το Πρόεδρο Ρούσβελτ και το 1937 υιοθέτησε ένα μεγάλο πρόγραμμα κρατικού παρεμβατισμού στην Αμερική. Προγραμματίστηκαν μεγάλα δημόσια έργα υποδομής όπως ο αγροτικό εξηλεκτρισμός της Αμερικής, αλλά και αύξηση πολεμικών εξοπλισμών εν όψει του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου. Μετά τον πόλεμο ο Τρούμαν προώθησε το περιβόητο σχέδιο «Μάρσαλ» για την ανοικοδόμηση της παγκόσμιας οικονομίας ένα μοντέλο που υιοθέτησαν μια σειρά από Κυβερνήσεις.
Ακολούθησε η εφαρμογή του μοντέλου από τις σοσιαλδημοκρατικές Κυβερνήσεις οι οποίες ενέταξαν τον κεϊνσιανισμό στην οικονομική τους πολιτική. Για 30 χρόνια περίπου η οικονομία γνώρισε τους μεγαλύτερους ρυθμούς ανάπτυξης με την παράλληλη ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας και κοινωνικής αλληλεγγύης. Με την ολοκλήρωση αυτής της διαδρομής είχαμε ένα κύμα προοδευτισμού και ελευθερίας σε όλα τα επίπεδα. Για πρώτη φορά στην νεότερη ιστορία των βιομηχανικών επαναστάσεων οι ανισότητες είχαν δραστικά μειωθεί όπως τεκμηριώνει ό με αδιαμφισβήτητο τρόπο Τόμας Πικετί στο βιβλίο του το «Κεφάλαιο τον 21ο αιώνα». Παράλληλα μια σειρά από κοινωνικά προοδευτικά κινήματα είχαν αναπτυχθεί.
Το 1968 δεν ήταν μόνον χρονιά του Μάη και της μεγάλης αμφισβήτησης στο Παρίσι.. Η άνοιξη εκείνη ήταν εποχή μεγάλων κρίσεων σε όλο τον πλανήτη, στιγμή συμπυκνωμένων ιστορικών γεγονότων. Η κοινωνική αμφισβήτηση της στρατιωτικής εμπλοκής των ΗΠΑ στον πόλεμο του Βιετνάμ. Η “άλλη Αμερική”, του κινήματος ειρήνης, του φοιτητικού κινήματος και των λιποτακτών, προσπαθούσε να την σταματήσει. Τα αιτήματα για ελευθερία, ισότητα και δικαιοσύνη ακούγονταν από κάθε γωνιά του πλανήτη.
Ο Ρ. Κένεντι μιλά για την κοινωνία, την οικονομία, το περιβάλλον και για την “χαμένη τιμή” της χώρας του, εξαιτίας της εμπλοκής της στον πόλεμο του Βιετνάμ πριν δολοφονηθεί.
Η «άνοιξη της Πράγας» ήταν το αντίστοιχο κίνημα κατά της καταπίεσης και ανελευθερίας στο ανατολικό μπλοκ. Ο πολιτισμός και η τέχνη γνωρίζουν μια αντίστοιχη άνθηση.
Τι είναι εκείνο που ανακόπτει αυτή την ανοδική πορεία; ¨όπως θα δούμε στην συνέχεια δεν είναι κάτι άλλο από την ιδεολογική και πολιτική αντεπίθεση του μεγάλου κεφαλαίου με το πρόσχημα των δημόσιων ελλειμμάτων και της υψηλής φορολογίας. Ασφαλώς σε αυτό βοήθησε η γραφειοκρατικοποίηση της Σοσιαλδημοκρατίας αλλά και η παρακμή του σοβιετικού μοντέλου και του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Θα δούμε στη συνέχεια πως ο ιστορικός συμβιβασμός των αγορών με κρατικό παρεμβατισμό και τη Σοσιαλδημοκρατία σταδιακά ακυρώθηκε παράλληλα την ματαίωση του γνωστού πολιτικού ιστορικού συμβιβασμού στην Ιταλία με τη δολοφονία του Άλντο Μόρο και το θάνατο κατόπιν του

Μπερλίνγκουερ.
Ο δεύτερος κύκλος που χαρακτηρίζεται από την πολιτική οπισθοδρόμηση, αρχίζει από το 1973 την δικτατορία της Χιλής του Πινοσέτ και την πετρελαϊκή κρίση που μπαίνουν σε εφαρμογή οι ιδέες του Φρίντμαν και του Χάγιεκ και λεγόμενης νεοκλασικής σχολής. Θεωρητικοί που τιμήθηκαν ιδιαίτερα από τους Πινοσέτ, Θάτσερ και Ρέιγκαν. Επίκεντρο της θεωρίας τους ο μονεταρισμός, η αυτονομία του χρήματος από το κράτος, η λεγόμενη «ουδετερότητα του χρήματος». Με την παραδοχή ορθολογικών προσδοκιών και ότι οι αγορές πάντοτε αυθόρμητα ισορροπούν μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, μειώνοντας τις τιμές. Βασικό τους επιχείρημα ότι έτσι αντιμετωπίζεται ο πληθωρισμός και ότι οι σταθερές τιμές συμφέρουν πρώτα από όλους τους εργαζόμενους.
Ωστόσο, ακριβώς το αντίθετο συνέβη στη πράξη και ιδιαίτερα με την πετρελαϊκή κρίση του 73. Οι τιμές του πετρελαίου τετραπλασιάστηκαν μέσα σε ένα χρόνο με τη συμπαιγνία του ΟΠΕΚ και των μεγάλων πετρελαϊκών εταιριών και μ΄αυτό τον τρόπο υπέκλεψαν το εισόδημα των καταναλωτών και εργαζομένων. Τα κρατικά ελλείμματα όχι μόνο δεν περιορίστηκαν αλλά την επόμενη τριαντακονταετία με την επικράτηση της Θάτσερ και του Ρέιγκαν διπλασιάστηκαν. Το κράτος όχι μόνο δεν χαλάρωσε τις ελευθερίες προς τον πολίτη αλλά έγινε περισσότερο αυταρχικό.
Το 1980 το παγκόσμιο δημόσιο χρέος άγγιζε το 40% μετά την πτώση του Σοβιετικού μοντέλου και με την γενίκευση της εφαρμογής του νεοφιλελεύθερου μοντέλου θα ξεπεράσει το 100%. Ο πληθωρισμός μετά τη θεραπεία σοκ απογειώθηκε σε επίπεδα 30 έως 100% και έπεσε μετά τη φτωχοποίηση ενός μεγάλου τμήματος της κοινωνίας. Στις μητροπόλεις του καπιταλισμού βέβαια αφού πρώτα αρπάχθηκαν οι δημόσιες υποδομές και τα φυσικά μονοπώλια, σταδιακά μηδενίστηκε ο πληθωρισμός προς όφελος των μεγάλων κερδοσκόπων. Οι αποκρατικοποιήσεις των δημόσιων υποδομών που έγιναν μακροπρόθεσμα αύξησαν τις τιμές σε δημόσια αγαθά χωρίς ανταγωνιστική προσφορά. Βέβαια, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ο μονεταρισμός βρήκε έδαφος αρχικά στην καθυστέρηση εκσυγχρονισμού στις κρατικοποιημένες βιομηχανίες με ευθύνη των συνδικαλιστών και εργατικών κομμάτων. Η αντιμετώπιση από τους νεοφιλελευθέρους μονεταριστές ήταν θεραπεία σοκ, με αποτέλεσμα την αποβιομηχάνιση μια συνταγή που εφαρμόστηκε στη Ρωσία και στο ανατολικό μπλοκ μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ. Η θεραπεία σοκ όχι μόνο δεν πέτυχε να τιθασεύσει τον πληθωρισμό και τα δημόσια ελλείμματα αλλά ήταν αυτή που τα απογείωσε εκεί που εφαρμόστηκε βίαια. Αρχικά στη Χιλή του Πινοσέτ, κατόπιν στην Αγγλία της Θάτσερ και βέβαια αργότερα με τον πιο βίαιο και ωμό τρόπο στη Ρωσία. Με άλλοθι την ιστορική αποτυχία μιας γραφειοκρατικής μορφής Κρατικού καπιταλισμού, που διαφέρει πολύ από αυτόν της Κίνας πέτυχε τον αντικειμενικό σκοπό της νεοκλασικής σχολής, την καταλήστευση των υποδομών και των πλουτοπαραγωγικών πόρων στο όνομα της ελευθερίας και της ανάπτυξης.
Το βιβλίο του Φρίντμαν ‘Καπιταλισμός και Ελευθερία’ επιχειρηματολογεί όπως είναι γνωστό υπέρ της Ανάπτυξης και της Ελευθερίας ως προϋπόθεση της γενικής ευημερίας.
Ποιας όμως ανάπτυξης και ποιας ελευθερίας; Η ανάπτυξη δεν είναι για όλους το ίδιο πράγμα. Η ανάπτυξη- μεγέθυνση των χρηματοοικονομικών μεγεθών και της ονομαστικής αξίας π,χ των ακινήτων συμφέρει τους κερδοσκόπους και με τις «φούσκες» απαξιώνει τις οικονομίες των πολλών έναντι της οικονομικής ολιγαρχίας. Αποδείχθηκε ιστορικά ότι δεν χρειάζεται ο πληθωρισμός για να γίνει αυτή η αφαίμαξη μπορεί να γίνει με την αύξηση των τιμών με την παγίδα των καταναλωτικών δανείων όπως και έγινε. Με την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και με την ανεργία την ώρα που αυξάνονται τα κέρδη για τους λίγους. Σε τι

πραγματικά χρησιμεύει η ελευθερία της επιλογής για τον καταναλωτή όταν η μείωση των πραγματικών μισθών και η ανεργία του στερούν το δικαίωμα να καλύψει ακόμη και τις βασικές του ανάγκες;
Η ύφεση του 2008 αλλά και η σημερινή υγειονομική κρίση έδειξε την παγίδα που κρύβεται πίσω από αυτή τη θεωρία για την λεηλασία των πόρων που στην ουσία είναι βασικά δημόσια και κοινωνικά αγαθά. Ο νέος ιστορικός συμβιβασμός των αγορών με κρατικό παρεμβατισμό είναι το πρώτο για ν΄αντιμετωπιστεί η ιδεολογική πλάνη και η ιστορική αστοχία που μόλις περιγράψαμε. Το κράτος όμως δεν μπορεί από μόνο του να μας βγάλει από το ιστορικό τέλμα. Χρειάζεται και η συνεισφορά της κοινωνικής οικονομίας για την οποία θα μιλήσουμε σε επόμενο άρθρο.